EPISTOLA

AD STANISLAVM OSIVM CARDINALEM,

VNA CVM ACTIS LEGATIONIS DE REGNO AD HENRICVM POLONIAE REGEM.

P. NAMOSSIO AVCTORE.

ROMAE, Apud Heredes Antonij Bladij, Impreßores Camerales, M D LXXIIII.

STANISLAO HOSIO CARDINALI,
P. NAMOSSIVS
S.

ACTA legationis ciuium tuorum ad Serenissimum Poloniæ regem, cui potiùs mitti debent quàm tibi, Stanislaë, purpurati ordinis decus ac gentis tuæ clarissimum lumen? Quæ etsi non dubito ab aliis quoque scripta ad aures tuas iam peruenisse, meam tamen in hac re operam quamuis ignotus offero, prænunciam reuersionis in Italiam meæ. Cùm autem istic ero, rectà ad comitatum tuum pergam: ad quem audio patere aditum virtuti eruditorum hominum, sic vt Roma Bessarionis Nicæni familiam in tua relucere gaudeat. In hac spe defixo animo lætus viuam, senectam tibi à Deo fœlicem & annosam dari cupiens. Parisijs, VI. Id. Mart. MDLXXIIII.

ACTA LEGATIONIS DE REGNO AD HENRICVM POLONIAE REGEM.

DEVM immortalem consueuisse noua semper munera largiri ijs, qui animum virtuti dediderint, Gallia anno superiore experta est: cùm post obitum Sigismundi Augusti, regnum Polonię Henrico Andegauorum Duci ob splendorem summæ virtutis datum accepimus. Rupellam Santonum maritimam vrbem obsidebat, eo tempore, quo proceres regni Poloniæ, Lituaniæque concilio coacto de Rege deligendo consultabant: vbi sententijs dictis magno Senatus, & omnium ordinum consensu Rex pronunciatur, sub Varsouia Mazouiæ oppido, anno Christiani numeri millesimo quingentesimo septuagesimò tertio, v. Idus Maias.

Hæc electio nouo Regi in castra nunciata est, quum alterum & vigesimum ætatis annum nondum impleuisset: duobus tamen maximis prælijs & periculosissimis egregium militaris animi & fortitudinis suæ specimen iam dedisset. Pauci admodum erant, qui bonum nuncium ex Gallica ad Polonos legatione auditum iri vnquam existimarent: quòd Senatores regni Piastum, id est ciuem, aut ex finitimis regionibus candidatum aliquem in locum demortui Regis suffecturi viderentur. At opinio virtutis apud bellicosam gentem ambitu omni superior fuit, plùsque virium fortia facta, quàm vllæ conuentiones habuere. Concilio nondum dimisso tabulæ electionis confectæ sunt. Ad eas in Galliam perferendas, & salutandum Regem delecti tam à Senatu Poloniæ & Lituaniæ, quam ab equestri ordine tredecim oratores, magno in illis regionibus nati loco, & summæ habiti auctoritatis. Legationis principem locum obtinebat Adamus Conar-

ſcus Cobilinus Poſnaniæ Epiſcopus. collegę erant Albertus Laſcus Palatinus Syradienſis : Ioannes Baptiſta Thencinij Comes : Ioannes Tomices Caſtellanus Gneſnenſiș · Andreas Comes Gorcanus : Ioannes Herburtus Caſtellanus Sannocenſis: Staniſlaus Criſcus Caſtellanus Racziaznenſis: Nicolaus Chriſtophorus Radeuillus Dux in Olika: Ioannes Sarius Belſenſis Præfectus : Nicolaus Firleus Caſimirienſis: Ioannes Sboroſcus Odalanouienſis : Nicolaus Tomices Ioannis filius : Alexander Dux Prunenſis. Qui petita quidem facultate, nondum tamen impetrata per Germaniam itineris faciundi, maturant è patria proficiſci, & iuſtis itineribus in Galliam contendunt.

Vbi de eorum profectione Carolus Francorum Rex certior eſt factus, Rupellanis ſupplicibus pacem dedit. Reuerſum igitur ab exercitu Henricum Poloniæ Regem, Seraphinus Oliuarius à Gregorio Pontifice maximo gratulandi cauſa miſſus ſalutauit, roſamque auream, velut boni ominis prænunciam, in loco conſecrato obtulit, ipſius Pontificis manu ſibi traditam, Romaq; allatam. Simul auditi ſunt Oratores aliorum Principum, ob id ſolum miſsi, vt intelligeret, quàm propenſa & perpetua fuiſſet, atque eſſet, dominorum ſuorum erga eum beneuolentia: & ex epiſtola tua gratulatoria, Staniſlaë Hoſi, magnam animo voluptatem cepit.

Ac prius quàm Poloni extremos Galliæ fines attigiſſent, Carolus Rex Theualio Præfecto Mediomatricū ciuitatis negotium dederat, vt eos comiter acceptos omnibus officijs blandæ hoſpitalitatis excoleret. quod ab eo diligenter eſt factum. Pauliſper in ea vrbe morati Lutetiam petunt, facto itinere per campos Catalaunorum Aetij de Hunnis victoria nobiles, comitantibus Carolo Carſo epiſcopo Lingonum Pari Franciæ, & Comite Bryennæ, clariſsimis viris : quos Rex ab ſe dimiſſos obuiam ire hoſpitibus ſuis iuſſerat.

Vrbem maximam totius Galliæ fœliciter attigere 14. Calendas Septemb. nullo ſuorum deſiderato, aut propter morbum in itinere relicto : cùm præter legationis Principes & complures nobiliſsimos adoleſcentes, in comitatu eſſent amplius ducenti quinquaginta. Ad quos accipiendos magiſtra-

tus

tus portis effusi obuiam gratulantes exierunt, & familia omnis regia, agmenque nobilium equitum. Occurrerunt & ipsi Illustrissimi Principes Franciscus Borbonius agnationis regiæ adolescens, Henricus Dux Guisię, Carolus Dux Meduanæ, cum patruelibus suis Duce Amaliæ, & Marchione Helbouiensi. quorum nomine salutati à Paulo Fuxio illustri viro cùm fuissent, porta Martiniana vrbem ingressi sunt, inuecti quadriiugis curribus quinquaginta. Eo die nō ætas quemquam, non valetudo, non sexus retardauit, quo minus oculos externæ gentis spectaculo impleret: sic vt referta tecta ac laborantia, oppletas vndique vias, angustumque tramitem relictum sibi plurimùm mirari viderentur. Parisienses vicissim attonitis similes summissas & rutilantes barbas, pellitos pileos, gemmatos enses, ferratas ocreas, pharetrasq; & arcus, rasumque occiput fœderatę gentis aspiciebant. In hoc aduenarum numero nullum sanè vidimus Latini sermonis imperitum: plures Italicè Germaniceve loquebantur: quidam etiam tam opposité Gallicas voces proferebant, vt ad Ligerim potiusquàm ad Vistulam nati viderentur: puduitque plures aulicos literarum hostes anteactæ vitę, cum interrogati ab hospitibus suis erubescere, ac turpi nutu respondere cogerentur.

Cùm altero ab ingressu die quieuissent, perendie in conspectum Caroli Regis deducti sunt. Is erat in Lupara regia maiorum suorum, ad citeriorem ripam Sequanæ amnis sita: ipsi trans flumen, è regione arcis hospitia sua habebant, tam opportuno loco, vt breuissimo temporis spatio sæpius amnem transire, & negotia sua procurare possent. Admissi, quàm potuerunt demississime atque subiectissimè, Regis dexteram osculati sunt. Locutus pro omnibus Episcopus Posnaniensis: exposuit quanti Senatus cęterique ordines regni Polonię Christianissimum Regem fecissent, ex eo intelligi potuisse, quòd petitioni eius de fratre eligēdo assensi essent: se, suosque collegas huius rei nunciandę causa cum mandatis in Galliam venisse: sperare Rempublicam Poloniæ hanc electionem ritè factam maxima commoda toti Europæ allaturam. Ad ea Carolus respondit: illorum aduentum si-

bi gratissimum esse: cupere se non modò vt Poloni sentiant, sed vt omnes gentes, etiam vt posteritas omnis intelligat, nullam nationem cuiquam neq; cariorem, neq; iucundiorem vnquam fuisse, quam erit Polonica sibi, ob recordationem regij muneris Henrico fratri coniunctissimo tam beneuolè delati. Plura etiam per Renatum Biragam Cancellarium suum, patria Insubrem, ex familia nobili, & Gallicarum partium amantissima, in eam sententiam dici iussit. Eodem die, in semoto tamen loco, salutarunt Catarinam Regum matrem, præstantissimam fœminam, & Isabellam nurum, Maximiliani Cæsaris filiam. Catarina Posnaniensem acceperat Italicam linguam nosse: itaq; remotis interpretibus tam argutè ad singula respondit, vt breui oratione expresserit magnitudinem rari & supra sexum præstantis ingenij. Et verò posteritas omnis fœminæ huius vigilantiam laudatura est, in procurandis liberorum commodis honoribusq; mirabilem: meritoque ambigitur, an viri prudentia olim præstare potuisset, quæ à viduæ elato fortique & regna sitiente animo excellenter gesta vidimus.

Postridie eius diei, à prandio, Legati, inscensis equis, longo circuitu per sublicium pontem ad regiam rediere, longè maiori apparatu quàm pridie venerant. Aureas enim textiles togas induti, senatoria grauitate imaginem quandam Romanæ maiestatis referebant. Habenæ equorum argenteæ, distinctæque lucentibus gemmis, clitellæ inauratæ ac preciosæ phaleræ cum voluptate & aliqua etiam admiratione spectabantur. Sua quemque familia pedes anteibat, composita ex generosis adolescentibus: in serica toga præeuntibus accensis cum ferreis bicubitalibus clauis. Deducti sunt à Principibus aulæ ad Regem suum, susceptiq; læto vultu. Tum Posnaniensis ita cum eo egit, Senatum, Equites, ac reliquos ordines Poloniæ Lituaniæq;, recepto in cælum Sigismundo Augusto, conuenisse, & exquisitis sententijs more maiorum, placuisse omnibus, ipsum vtriusque gentis Regem pronunciari: sciret regnum ob summam opinionem virtutis sibi delatum, ea duce regi & conseruari oportere. Quod si pacta nomine suo à Legatis in Senatu facta iureiurando confirmare vellet,

id tum

tum demum ea quæ decreto comitiorum electionis sancita essent, libentissimè executurum se & collegas suos. His Henricus ita respondit. Quòd tam beneuolè in Regem electus esset, gratias Deo, & Senatui maximas habere, daturum operam vt conceptæ de se opinioni respondere posset. Quo responso Latinè dato Philippus Huraltus cognomento Cheuernius, Cancellarius Andegauensis, cui Rex ob eximias virtutes, & veteris familię dignitatem, summam rerum omnium fidem habebat, dicere iussus, exposuit aduentu Legatorum nihil Regi gratius aut optatius accidere potuisse, cupienti quàmprimum proficisci ad regnũ, quod Dei & Polonorum singulari munere consecutus esset: æquasse Legatos officiis, vel superasse potiùs regias cogitationes, confecto tam longo itinere, antequàm ad se in Galliam peruenire potuerint: Regem à parte sua relaturum gratiam, atq; his tantis laboribus præstiturum in posterum memoriam ac beneuolentiam, quã iure deberet. Cumq; ab ipsis exẽplum pactorum & conuentionum accepisset, ea quoties vellent adhibita iurisiurandi religione vltrò affirmaturum. Hæc cùm dixisset, Legatis & secundum eos Polonis omnibus ad osculum Regiæ dextræ admissis, Henricus, Posnaniensis dexteram præhẽdit, & vnà Legati Caroli Regis cubiculum ingressi, cum eo colloquuntur. dimissiq; ad vesperum aliquot dies ad mandata inspicienda spatij postulant.

Postero die constituerant Franciscum Alanconiorum Ducem (qui Aulerci antiquitus fuere) Regum fratrem salutatum ire: sed nocturna febri vexato molesti esse noluere. Itaq; ad Henricum Nauarrorum Regem, ad Margaritam vxorem, ad Carolum Borbonium, & Carolum Lotarenum, Cardinales, adierũt. Biduo elapso Posnaniensis cum Renato Villoclaro, & Philippo Cheuernio ad se missis, colloquitur cupere collegas, si sibi fiat facultas, Regem suum conuenire. Facta potestate proferunt conditiones illas, de quibus suprà demonstratum est: quæ in palatio Andegauensi recitatæ à scriba regio tum fuere. Vno capite continebatur, Henricum annuos fructus possessionum suarum, quas in Gallia haberet, per mensarios in Poloniam illaturum. Capitibus aliis de nominibus

nibus decessoris sui, de Academia Craccouiensi, de priuilegiis, de sacris, de matrimonio, de classe, de seminario iuuentutis, de foedere cum Gallis ineundo: quae illo & proximè consecutis diebus in colloquiis repetita sunt, adhibita in dubiis interpretatione, sed eiusmodi, quae fines mandati diligenter custodiendos non excederet. idcirco enim erant in illo Legatorum numero iurisconsulti duo, Herburtus & Sarius libris à se æditis cogniti; quorum opera cęteri collegæ plurimum vti videbantur. Regi verò aderant Renatus Biraga Cancellarius Franciæ, Albaspina Episcopus Lemouicum, Ioannes Moruilerius, Philippus Huraltus, Belliuarius, Gui do Faurus Aduocatus fisci in Senatu Parisiensi, & aliquot præterea ex consistorio Principis idonei homines. Colloquiorum exitus fuit, qualem Poloni optauerant, faustus ac foelix, sollemni epulo accedente in palatio Andegauensi dato v. Idus Septemb. vbi Oratores ad latera regiæ mensæ accubuere: assurgentesque nudatis capitibus, qui gentis illius mos est, propinando Regi suo, pium & hilare pro ipsius salute votum coràm fecerunt.

Postridie eius diei manè, in augustissimo templo insulæ Parisiorum, ad sacra conuenere Reges & Reginæ, Legati Poloniæ, Pontificis maximi, Hispaniæ, Scotię, Venetorum, aliorumq; Principum Oratores: Cardinales quatuor, Carolus Borbonius, Carolus & Ludouicus Lotaringi, Aloysius Estensis, Episcopi, Senatores, aulici, ciues tam multi, vt locus in vastissimo templo vacuus nullus tum fuerit, ne tholus quidem. Peractis sacris Henricus ad aram maximam, coram Petro Episcopo Parisiensi, propositis sacrosanctis Euangeliis per Deum iurauit, sua cuiq; iura in Polonia, Lituaniaq; seruaturum iri. Iuramenti formulam Oratores ipsi tradiderant, qualem conuentibus proximis perscriptam attulissent. Carolus Rex eodem loco etiam iurauit, quæ per Ioannem Monlucium, Aegidium Abbatem Insulę, & Guidonem Gelasium Pręfectum Aginni Itiobrigum oratores suos, comitiis illis pactus esset, ea se bona fide impleturum, ac in Episcopio, quod est iuxta ædem Virginis, præclaris hospitibus suis epulum dedit.

Perendie

Perendie cũm ad colloquium vocati essent, recitatæ sunt litteræ Cæsaris, & comitiorum Germaniæ, quibus sacri Imperij ordines, rogati, vt eorum voluntate Henrico in Poloniā profecturo iter per Germaniam facere liceret, ipsi & comitatui, sed sine vllo maleficio & iniuria, transeundi facultatem dabant. Habiti fuerant conuentus illi Francofurti ad Mœnum, XVI. Calend. Septembris. Data facultate yti placuit, gratiasq; agere omnibus, sed nominatim iis, per quorum fines transire oporteret: ad quos literæ postea datæ sunt, quarum sententia erat: Statuisse Henricum hac in re amplissimorum ordinum vti beneuolentia; & collatum in se beneficium omni officiorum genere, quoties se occasio obtulisset, remunerari.

Quarto Idus Septembris ad spectaculum recitationis decreti confluxit magnus hominum numerus, vt basilica ingẽs Senatus Parisiensis compleretur: in quā Regum statuæ à Pharamundo & Clodione ad Franciscum Caroli fratrem cum elogiis positæ visuntur. Diui fratres, Reginæque, & Henricus Nauarrorum Rex sororius, sub preciosis vmbellis, edito in theatro ad marmoream mensam consedere; ad læuam regiæ agnationis Principes, Henricus Borbonius Condensis, Ludouicus Borbonius Monpenserij Dux, & Franciscus filius. Dextrum latus tenebant Cardinales quatuor, quorum mentio suprà facta est, Episcopi plures, Oratores Regum, regij Consiliarij. Infra id theatrum longa admodum serie in humilioribus scamnis Rector Academiæ, Senatores in lato clauo, Iudicesq; causarum, & multi præterea Iurisconsulti, Tribuniq; ærarij, spectatorum verò ad decem millia, partim in gradibus scalarum pontibusve ligneis sedebant, partim stabant vbi quisque poterat. Facto silentio Legati Poloniæ basilicam ingrediuntur, clangentibus tubis, tibijsque ad oblectationem frequentissimi Senatus peritissimè inflatis. Ad fores excepti sunt ab Henrico Guisa Aulæ magistro, deductiq; ad regium theatrum, vbi depositum est decretum arca argentea inclusum, quam ex Legatis duo humeris suis à gradibus basilicæ ad eum locũ sustulerant. Posnaniensis pauca præfatus de Polonorum erga Carolum Regem studiis, ab

eo petiit vellet ne Senatusconsultum quo Henricus frater Rex Poloniæ dictus esset, ipsi coràm offerri recitarique? Responsum est placere. Conuersa igitur ad Regem suum oratione: Quod fœlix, inquit, faustumque sit: Senatus, equites, cæterique ordines Poloniæ & Lituaniæ, indictis centuriatis comitiis te Regem suum esse vno omnium ore iusserunt, atq; eius rei tam lætæ nuncium & decretum per nos in Galliam deferri. Primùm rogant, vt quo animo & studio regnum ad te delatum est, eodem accipias, req; ipsa demonstres regiū honorem non magis studio & voluntate gētis, quàm egregiis tuis in Rempub. Christianam meritis esse consecutum: deinde orant, vt rebus patrimonii tui rectè cōstitutis pergas ad inaugurationem, ad possessionem regni, ad clientes, ad populos amantissimos nominis tui. Postea conuersus ad collegas suos, Referate, ait, hanc argenteā seram, & senatuscōsultum proferre. In mora non fuere: siquidem momento temporis prolatum est, atque honorificentissimè oblatum Henrico Regi electo, pio, inclyto, triumphatori, magno: quod imperato silentio à Ioāne Herburto Castellano Sanocensi recitari iubet. Prima parte recitata sunt nomina Iacobi Vchanski Archiepiscopi Gnęsnensis, & sex Episcoporum qui conuentibus illis interfuerunt, Palatinorum, Castellanorum, Senatorumq; Poloniæ & Lituanię numero centum ac trium: cæteri nobiles, ciuitates, incolę, generali clausula cōprehendebantur. Secūda parte mors Sigismūdi Augusti, locus comitiorum, tempus, ratio, suffragia continebantur, & quàm incredibili consensu libera decernendi potestate nulli erepta, Henricus Dux Andium Christianissimi Regis frater electus esset: eligendi causas quatuor fuisse, splendorem familię Valesiorum: summas naturæ & fortunæ dotes quibus ornatus esset: ipsius in Remp. Christianam merita: pactum de fructibus patrimonij sui in Poloniam inferendis. Vltimo decreto mādatum & nomina Legatorum testiumq; qui interfuissent, exprimebātur. Decretum ipsum in membrana Romanis caracteribus scitè exaratum erat, appensis centum & decem sigillis, plura enim non fuisse constat. Recitato senatusconsulto Posnaniensis

pauca

pauca iterum loquitur, & secundùm eum Radeuillus Lituanorum nomine, qui Polonis ipsis dignitate exęquantur.

Tum Henricus, actis Deo opt. max. ordinibus regni Poloniæ, ipsisq; Oratoribus, gratiis, vt nuper egerat, decretum hoc honorificentissimum sibi gratum, & iucundum esse palā professus est: vocatoq; ad se Chieuernio Cancellario suo, pluribus eum ad postulata respondere iubet, qui in eam orationem ingreditur. Nullum nac electione post hominum memoriam maius beneficium neque Galliæ neque Polonię à Deo datum, cùm multa acceperint: laudataq; Senatus prudentia; reuocauit vetus exemplum Neruæ Cæsaris, & Alexandri Macedonis: quorum alter dignissimo dedit imperiū: alter supremis verbis dari mandauit: dignissimum videri eum, cuius optatis Polonorum suffragia ob virtutem fauerint, quem absentem, pręsentibus, procul positum finitimis, externū suis prętulerint, eūq; antè capere regnū quàm expectate voluerint. Henricum talē grauissimo iudicio Senatus & maximo iudicatum, quā expectationem sui cōcitasset apud omnes gentes, eam in reliquum tempus tutaturum amplificaturumq;. Regem Polonorum causa, & honoris sui, sponte deserere dulcē patriam, pios parētes, cōiunctissimos fratres: Poloniā nunc sibi patriā esse. Serenitatem suā nemini plus debere, quàm Legatis, electionis suę nunciis: quos neq; longitudo itineris, neq; asperitas viarum, neq; tot interiectæ nationes & flumina à suscepto Legationis munere retardare potuerint. Vltimis verbis vocē illā Regis mandato ac nomine protulit, quam nulli vnquam fasti præterire poterunt: EAMVS, quò nos Dei voluntas, & Christianæ Reip. amor vocat: Grata auditorum admurmuratione vox illa, & magno silentio excepta est antecedens oratio hominis singulari virtute prędití, æternamq; dicenti laudem peperit.

Confestim phonasci regię domus hymnū Deo cecinere, Regesq; ipsi flexo genu supplices regnatorē cęli adorarunt, Reges pro arbitrio renunciantem destituentemq;: cū surrexissent, Carolus prior hilari vultu ad fratris solium progressus, Christianissimo ritu eū amplexus osculatusq; est. Franciscus Alanconiorum Dux, & Henricus Nauarrorum Rex

ad osculum quoque excepti, cæteri Principes impari cæremonia duntaxat venerati sunt, Legatis Poloniæ fortem & inuictam dexteram Regis sui suauiari datum. Sub occasum solis dimisso Senatu, decretū iterum inclusum argentea theca humeris Ioānis Tomices & Andreę Gorcani Polonorum ad aram proximi templi delatum est, commissumque fidei & custodiæ Philippi Huralti. Hanc sollemnem ceremoniam clausit fragor ingens tormētorum omnis generis, & nocturnum epulum à Carolo Rege in Lupara Legatis datum.

Postero die Henricus Rex Poloniæ, cùm in pomœrio vrbis Rector Academię, & summi magistratus meditatas orationes coràm habuissent: ipseq; militari facundia clarus gratulationi eorum grauissimè respondisset: à porta Antoniana vsque ad gradus Palatij sub vmbella equitauit: transeuntem eum ciues faustis acclamationibus Regē cōsalutabant. Vnà equitarunt Legati Poloniæ, Galli proceres, & nobilissimi quique ciuitatis filiifamilias, ipseq; ante alios Præfectus vrbi, stipatus peditum sclopetariorum cohortibus quinque. In compitis spectabantur triumphales arcus, pyramides, státuę, picturæ: quas magistratus vrbis cum poeticis inscriptionibus nouo Regi de ciuitate benemerito posuerant. Inscriptiones illæ Polonorum laudes, fratrum concordiam, ciuiumque in eos studia prosequebantur: quas Ioannes Auratus excellenti ingenio poeta scripserat.

Die Martis proximo Regina in hortis suis, qui sunt in pomœrio ciuitatis contra Luparam, nocturno conuiuio Legatos excepit. Remotis mensis apparuit repentè præalta rupes nullo externo impulsu se ipsam circumagens, & in cacuminibus XVI Nymphæ pari numero referentes prouincias Gallię. Hę Nymphæ è gynecæo Reginarum puellæ nobiles erant: quæ post Syreneos cantus pulsusq; lyrę varios descenderunt in planiciem, vt Regi Polonię sua munera offerrent. Ibi saltationes inuisæ, & ignoti priùs męandri, milleq; modi chorearum, ordo, gestus, motusq; corporum magnam profectò spectatorum animis voluptatem attulere.

Die Mercurij placuit Regi & Legatis premittere in Poloniam Ioannem Sboroschum, per quem Senatus certior fieret

ret de actis Legationis, de profectione Regis, & tempore aduentus in Poloniā: vt beneficiarij regni ad inaugurationem edicto vocarentur.

Aliquot diebus post hanc missionem, Legatis Lautia à Carolo sunt data more maiorum, torques aurei, vasa argētea atq; aurea. Tandem omnibus rebus ad profectionem compa ratis Rex Poloniæ Lutetia discessit IIII. Calend. Octob. abeuntemq; ciues faustis ominibus sunt prosequuti: intellectu ri cum reliqua Gallia, qualis quantusq; sit carendo meliùs quàm fruendo.

Statuerat Rex cum vniuerso comitatu ad vltimos regni fines progredi, nec diuelli priùs à fratre amantissimo sui, quā ad Germaniæ limites ventum esset: verùm in ipso itinere morbus eum coëgit consilium mutare. Vitriaci igitur, quod est oppidum Catalaunorum ad Matronam flumen, seiunctio illa facta est patriæ grauis. Vbi cognitum, in generosis animis minùs virium habere naturam, quàm honoris & perpetuæ famæ cupiditatem: cùm fratres omni anteacta vita coniunctissimi raro exemplo, & idcirco memorabili postrema salutatiōne amorem imis pectoribus infixum, in vultu quoque haberent: & Carolus corpore animoq; æger fratris discessium grauiter ferret: Henricus lætus animi ad imperium pergeret, amans patriæ sed amantior solidæ laudis & gloriæ. A Catalaunorum finibus in Leucos continuato itinere Nansium venit, Ptolomæo memoratum oppidum Leucorum, qui Lotaringi hodie appellantur. Dux gentis sororius Caroli Henriciq; Regum magnificētissimo apparatu comitatum omnem suscepit. Claudia vxor filiam recens enixa erat, cui in sacrosancto baptismate Posnaniensem & collegas Christiano ritu sponsores esse voluit. Blamontum tandem attigit: quo in loco Catarina charissimum filium & delicias suas, Franciscus Dux Alanconiorum, & Margarita soror amantissimum fratrem vltimò amplexi, Galliq; proceres Principem de patria & religione benemeritum venerati, cum mæstitia in citeriorem Galliam rediere.

Abeuntem Henricum secuti sunt præter Polonos, & Romanæ sedis nuncium Antistitem Montis Regalis in agro Taurino:

rino: Ludouicus Gonzaga Dux Nouioduni Heduorum: Carolus Dux Meduanæ Genomanorum, & Marchio Helbouiensis patrueles ex familia Principis Leucorum: Albertus Comes Radesiarum Marescallus Franciæ: Villoclarus Præfectus aulæ: Sillius Comes Rupifortij: Eligius Comes Caunensis in Belgica secunda: Ioannes Saulius cognomento Tauanius Vicecomes Linicrum: Ludouicus Picus, Mirandula: Cessacius Cadurcus: Besigninus Biturix: Gordes Allobrox: Antragij fratres nobili in Carnutibus nati loco: Cælius Cadurcus ex Leuia gente antiquissima: Beluilius Santo: Bellogardus militari gloria florens, sorore Pauli Termi clari Ducis genitus: & spectatæ in bello virtutis adolescẽtes ex tota Gallia ferme sexcenti. Ex togatis autem Episcopus Flori municipij Aruenorũ: Aegidius Abbas insulæ: Belliuarius Lugdunensis, Legatus Caroli Francorũ Regis in Polonia futurus: Faurus Tholosas disertissimus Iurisconsultorũ.

Blamontum vsq; processerant obuiam ex Germanis Christophorus Friderici Comitis Palatini filius: ex eadem familia ortus Princeps Paruæpetræ, & Ludouicus Nansous Arausiani frater, per quos veluti itineris Duces Rex Poloniæ Tabernas deducitur, Ausonij Burdigalensis versu celebres. Episcopus Argentorati mutata sede in illo oppido stationem habet. Susceptus ab eo est tanta humanitate, vt Rex & comitatus omnis in patria, non in alieno solo sibi esse videretur. Aliquanto pòst per Nemetes & Vangiones ad Rhenum flumen venit, quo traiecto statuit Hildebergam ad Fridericum Comitem Palatinum diuertere. Aduentus, quia insperatus, heroi gratior fuit: nec vllum officij genus in hospite Rege excolendo prætermitti curauit.

Ab Hildeberga trãsito Rheno in Vangiones reuersus Moguntiam contendit: à cuius ciuitatis Episcopo cum sexcentis equitibus obuiã progresso detentus, honorificẽtissimeq; habitus, Rhenum flumen traiicit. Francofordia est municipium veteris Franciæ, appositum Mœno amni, cuius accolæ erant Franci illi, per quos in Gallia regnum Francorum post Valentiniani tertij imperium fœlicissimè stabilitum legimus. Ciues Regem originε suum omni hospitalitatis ge-

nere

nere honorauerunt. Mox Fuldam pergens nocturnis sacris natalis Christi interfuit cum domino oppiduli illius opulenti cœnobij Præfecto, & olim propter incolarum sanctimoniam celebri. Apud quem festis aliquot diebus in summo honore transactis, Vahicum petit, vbi Philippus Lantgrauius Gallici nominis studiosissimus exquisitissimis honoribus eũ affecit, cum tribus equitum millibus occurrens. Traiecto igitur Visurgi & Albi fluminibus, Saxonum agros Caroli Magni victorijs claros emensus est, insalutatus ab Augusto Regulo gentis: quòd à via miliari procul & æger esset. Casimirus gener mandato ipsius ad Regem venit, stipatus agmine nobilium equitum ad bis mille, comitatusq; eum ad vltimos Saxoniæ fines, nullo omisso honestissimi Principis erga exteras gẽtes officio. Pari honore affectus est Locris à Legató Maximiliani Cæsaris, quem mille quingenti equites sequebantur. Attigit demum fines Brandeburgensis Reguli, beneficiarij Regis Poloniæ: à cuius familia honorificentissimè susceptus deducitur Francofurtum, ad Oderam amnem, qui hodie Polonorum fines à Germanis diuidit.

Hæc per Germaniã Henrici peregrinatio fuit, magna clarissimi hospitis & incolarum laude: siquidem Germanis decori erit apud omnes gentes fidem publicè datam seruasse, adiunxisseq; hospitales triumphos, quibus noui Regis virtutem honestarent: simulq; persuaderent orbi terrę Germanos periurium, criminis non sermonis genus putare. Rex verò summam in vultu gratiam, humanitatem, & prudentiam gerens, per quorum fines transiit, eos in sui admirationem ita conuertit, vt Polonos sapientes & beatos iudicarent, qui tantę virtutis Regem sibi delegissent. Miedzericiũ igitur peruenit VIII. Calend. Feb. anno 1574. quod fœlix faustumq; sit. Id est oppidum ad ripas Odrę amnis, quo in loco susceptus est à clientibus suis incredibili gaudio lętitiaq; gentis.

Habita est in illo congressu, nomine ciuium tuorum, oratio acuta & grauis ab Episcopo amplitudini tuæ dilecto, cui Serenissimus Rex primùm Italicè, mox Faurus è Palladia Tholosa facundissimus Orator appositè respondit: quæ conciones, cùm iam lucem videant, ipsæ se offerent conspe

ctui

ctui tuo. A Miedzericio Posnaniam itum est, collegæ tui sodalium clarissimi & prudentissimi viri: vbi Rex magnificentissimè susceptus, iter suum prosequitur, Craccouiam per discussas niues properans, quę est ciuitas ad Vistulam flumen totius regni maxima. Ad eam cùm esset, præmisit Albertum Comitem Radesiarum, vt nomine suo iustis Sigismundi Augusti & sollemnibus inferiis interesset, quas ante ingressum & inaugurationem noui Regis more maiorũ persolui oportebat. Quibus peractis Craccouiã ingreditur, quanta ciuium lætitia, gaudioq;, & plausu, quis dicendo complecti queat? Inunctus demum est in æde Cracouiensi VIII. Calend. Martias, die Solis, seruato ritu & cęremoniis maiorum. Huic sacrę inaugurationi interfuere Legati Gregorij XIII. pontificis Romani, Maximiliani Cæsaris, Regum Hungarię & Suetię, Oratores Principũ Germaniæ, finitimarumq; gentiũ, & Senatorũ, procerumq; Polonię ac Lituaniæ ingens numerus.

Ego verò, clarissime Hosi, narrationi meæ finem imponã, ne iniuriam fecisse videar excellentibus ingeniis ciuiũ tuorum, qui honores in aduentu Regi habitos, & Cracouiẽsium in sacra inauguratione triumphos memorię mandaturi sunt. Vnum modò dicam, videri mihi Galliam nudatam magno prę sidio hoc tempore ciuilium bellorum, Principe iuuentutis, & Catholicę religionis propugnatore à se distracto. Poloniam autem beatam iudico hoc Rege studiosissimo virtutis & glorię, ipsiusq; non cliente sed domino fortunæ. Regem verò fœlicem, quia nationi præest feraci parentiq; illustrium ingeniorum: quo in numero instar preciosissimi, lapilli semper emicuisti, Stanislaẽ, religione, scientia, morum integritate superior multis, inferior nullo. Extrema narratione serenissimo Henrico stabile & diuturnum imperium posco à Deo: & quando peragrata omni Germania saluus & incolumis ad Cracouiam regni sui sedem peruenit, sacratusque est vtinam regnet tam piè, iustè, fœliciter, vt in posterum Polonica natio bellicosa & potens, cæteræq; gentes Regibus destitutę, non aliundè sibi dominos, quàm ex regia Frãcorum deligendos putent, quæ retroactis temporibus regum Europę atq; Asiæ seminarium fuit.

FINIS.